

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה מבית מדרשו ושיעוריו של

הגאון הינוקא
רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

פרשת ויקהל פקודי

גליון
126

מה ברח משה את ישראל כאשר סיימו את מלאכת המשכן

וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' כִּן עָשׂוּ וַיִּבְרַךְ אֹתָם מֹשֶׁה (לט, מג). כתב רש"י שברכם משה, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו¹ (תהלים צ, יז). וכמוכא בתורת כהנים (פ' שמיני, מכילתא דמילואים א"ת טו), שזוהו שנאמר ביום האחרון לימי המילואים "ויהי ביום השמיני", ש'ויהי' הוא לשון שמחה, ללמד שהיתה שמחה לפניו יתברך במרום כיום שנבראו בו שמים וארץ, כנאמר במעשה בראשית "ויהי ערב ויהי בקר", וכן נאמר ביום השמיני הזה 'ויהי'. ומסיים התורת כהנים, שגם ביום שכילו ישראל את מלאכת המשכן², בא משה וברכם שתשרה השכינה במעשה ידיכם, והם אמרו לו "ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו"³. ובספרי (פ' פנחס פסקא קמג) מובא עוד, שנרמז הדבר במה שנאמר במזמור זה עוד (בפסוק טז) "יראה אל עבדיך פעליך, והדרך על בניהם", שכאשר זכו ישראל לסיים את 'פעולת' מלאכת המשכן, שרתה עליהם 'הדרת' שכינתו יתברך.

מדוע שנתה וכפלה התורה את מלאכת המשכן

וביאר בספר חת"ר שם טוב (אות שיט), שלכך בנין המשכן נכתב בתורה ונְשָׁנָה, ללמדנו התבוננות גדול לעבודת הבורא, איך יוכל אדם לעשות את עצמו מרכבה לקדושה עליונה, גוף לנפש, ונפש לרוח, ורוח לנשמה, ונשמה להקב"ה, וכן בבנין המשכן היו מעתיקים בו את משכן ובנין כל העולמות, כמעתיק כתב מכתב שמעתיק את באות, ולכך היה צריך בצלאל לידע צירוף אותיות שבהן נבראו שמים וארץ (ברכות נה ע"ב), ונעשה המשכן כחכמה בתבונה ובדעת (לא, ג; לה, לא), כמו בנין העולם שנאמר בו (משלי ג, יט-כ) "ה' בחכמה יסד ארץ, כונן שמים בתבונה, בדעתו תהומות נבקעו" כמוכא במסכת חגיגה (דף יב ע"א), ויש מלאכות שהיו נעשים במעשה, ויש על ידי מחשבה כמ"ש (לה, לב) "ולחשוב מחשבות", והמנורה שהוא סוד נעלם לא היה יכול אפילו משה רבינו עליו השלום לעשותה. וכל זה היה להראות לעם בני ישראל כי כמו שיכולין להעתיק מקדש העליון וכל צרופי השמות במשכן הזה, שהוא מדברים דוממים וגשמיים עצים ואבנים וזהב וכסף ונחושת, כל שכן האדם, שהוא עיקר משכן ה', כי היכל ה' המה, וכמ"ש (תהלים עח, ט) "ויטוש משכן שילה, אהל שיכן באדם", וכמ"ש (מלכים א' ה, טז) "לא בחרתי בעיר וגו' ואבחר בדוד", כִּלְ שֶׁפֶן שִׁיכַל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת עֲצָמוֹ מִרְכָּבָה לְקָדוּשָׁה עֲלִיוֹנָה לְהַעֲתִיק בְּעַצְמוֹ וּבִאֲבָרָיו כָּל הָעוֹלָמוֹת וְצִירוֹפֵי שְׁמוֹת רֹחַנִיּוֹת עֲלִיוֹנָה.

כיצד שייכת מלאכת המשכן בכל מעשה מצוה

ובספר שפת אמת (פ' תרומה, שנת תרמ"ג) ביאר, שבכל מעשה מצוה כפי שעושה אותה לשמו יתברך, כן זוכין להמשכת הארת השכינה לאדם העושה, וזהו

'נעשה ונשמע', שעיקר העשיה הוא מלאכת המשכן, ובוהו זכו לשמוע דברי ה' כמ"ש (שמות כה, כב) "וְנִוְעַדְתִּי לָךְ שֶׁם וּדְבַרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת", וכן הוא בכל מצוה ומצוה. וזהו 'אשר קדשנו במצוותיו', שנשאר הארת קדושה לעושה המצוה. ולכך אמר משה פסוק 'ויהי נועם' על מעשה המשכן, כי עיקר המעשה שעל ידו תשרה השכינה הוא שיהיה כמעשה המשכן, שכל ענינו הוא הביטול אליו יתברך.

כיצד יוכה האדם לקיים המצוות לשמן

כי באמת פסוק 'ויהי נועם' נאמר על כל מצוה, וכמוכא בזוהר יתרו (בדף צג ע"ב), שאין האדם יכול לקיים המצוות לשמן אלא כאשר יצרף למעשה המצוה את כוונת ורצון הלב, ועל זה התפלל דוד ואמר "רמעה ידינו כוננה עלינו", שאפילו אם אדם לא היה יכול לכיין, תקובל מעשה המצוה שעשה בידיו גם בלא כוונה, ויהיה נתקן ונעשה התיקון והיחוד העליון למעלה כראוי ע"י מצוה הגשמית, שישלים לו הקב"ה את התיקון והיחוד ויהיה נחשב כאילו הוא גרם את התיקון והיחוד.

וכתב על זה באגרא דפרקא (אות קעח) שמכאן מכאן מודעא רבה, שיאמר האדם קודם כל מצוה מעשיית את הפסוק "ויהי נועם וגו' ומעשה ידינו כוננהו", ואז אפילו אינו מכיין כוונה הראויה, השי"ת יכונן מעשיו שיתקנו התיקון הראוי בגבהי מרומים. וכבר כתב כן החיד"א (בספר מחזיק ברכה (אור"ח ס"י רעד ס"ב ב), שמעשה המצוות הם אלהיות ופעולות בסגולה ועושות רושם למעלה אף שנעשות בלתי הכונה הפרטית המיוחדת למצוה, רק שיכיון שעושה לקיים המצוה לעשות נחת רוח ליוצרו. ולכן תקנו לומר פסוק 'ויהי נועם' על כל מצוה ולימוד, והוא דרך בקשה כמוכא שם בזוהר הקדוש⁴.

מהו עיקר כוונת המצוות

ובאמת יש לנו ללמוד עיקר כוונת המצוות ממה שלימדה תורה בעצמה, וכמו שכתב הב"ח (בסימן ח ובסימן תרכה) שכאשר גילתה תורה טעם המצווה להדיא, כגון מצוות ציצית "למען תזכרו את כל מצוות ה'", ומצוות תפילין "למען תהיה תורת ה' בפיך וגו'", ומצוות סוכה "למען ידעו דורותיכם וגו'", בזה לימדה תורה שכוננת מצוות אלו מעכבת בעשייתם ממש. והנה כתב הרמב"ם (לולב ה, טו) שהשמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שציוה בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו, שנאמר (דברים כח, מז) "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב". אם כן כאשר גילתה תורה שהשמחה עבודה גדולה היא בעשיית המצוה, יש לנו ללמוד שעיקר כוונת המצוה היא שישמח ויגיל בעשותה מכל הון, שזכה לעמוד ולשרת לפני האל ברוך ולעשות רצונו, ובוהו תהיה אחוזה כל מחשבתו בעשיית המצוה לפני יתברך, ולא יסיח באותה עת דעתו לדברים אחרים, כי כפי היוקר והחשיבות שיתן לעשיית המצוה, כן יהיה עסוק בה בכל מהותו, ותתקיים בו ברכת משה 'יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם'.

¹ שפסוק זה בסוף מזמור צ' שבתהלים, אָמַר מֹשֶׁה, כִּי מִזְמוֹר זֶה רָאָה הוּא לִי אֲמוֹרִים שֶׁאִמְרָם מֹשֶׁה, אֲשֶׁר נִסְדְּרוּ בְּתַהֲלִים מִפְּרֻק צ' הַפּוֹתוּחַ בְּתַפְלָה לְמֹשֶׁה וְאֵילָךְ. ² זוהו היה ג' חודשים לפני כן כמוכא בשמות רבה (נב, ב), שהוא יום כ"ה בכסליו כמוכא בפסיקתא רבתי (פסקא ו אות ה), ומאותו יום עד לא' בניסן - יום האחרון של המילואים בו שרתה השכינה במשכן. שהם ג' חודשים בקירוב, עמד המשכן מקופל. ³ וכ"ה בתנחומא (פקודי יא), ובסדר עולם רבה (פרק ו), ובילקוט שמעוני (פקודי רמז תיח). ובכל מדרשים אלו מובא להודיא שישאל השכיב למשה ואמרו פסוק זה, ואמנם מדברי רש"י משמע שמהם אמרו, וביאר הנחלת יעקב (הובא בשפתי חכמים) שסבר רש"י כהמובא במדרש רבה (במדבר רבה יב, ט) שמשם אמרו. ⁴ וכתב בן איש חי (פ' ויגש ו), שפסוק זה יש בו כוונת עמוקות ונשגבות, ולפחות

ואלה יעמדו על הברכה

לרפואה שלימה ישועת והצלחת
פבל נסים בן מרינה, שמואל איזיק בן חיה, משה מאיר בן שרה
לזש"ק נעמי בת אסתר קארן וישראל מאיר בן מרים

לעילוי נשמת
ראו דור דרור בן רונית

"כי כל ביתה לבוש שנים" (משלי לא, כא)

משיעור יום ב' תורת מצורע תשע"ג

מעלת הרגלים וחודש ניסן

הזמנים הקדושים הרגלים והמועדים, הם מהות קדושת ישראל, ובהם נעשים ישראל לעם. ועיקר מה שמאיר בכל שנה ושנה אותו המועד, הוא בכדי שבכל זמן מן המועדים יהיה לנו את הדרך לשוב אליו יתברך. וכך הוא בחודש ניסן, שצריך לראות האדם את הקרבה למועד כהזמן בו הוא יוכל לשוב אל השי"ת ולזכות לתשובה שלימה, וכל הארת הרגל הנשפעת לזה העולם תלוי בתשובה, וככל שיהיה לאדם דרך תשובה השייכת לכל מועד כפי ענינו, כך יאיר בו אור ה' ב"ה השורה בימים אלו, כפי מהות המועד, בגילוי.

וכל בניית עם ישראל ומהותם, הוא משלושת הרגלים פסח שבועות סוכות, ומובא בתיקון"ז חדש (בדף קיג ע"ב) שצד הימין הוא ניסן בו חל פסח, וצד שמאל הוא תשרי בו חלים הימים נוראים וסוכות, והאמצע הוא שבועות בו הוא קבלת התורה. ומובא בתיקוני הזוהר (תיקון כא, בדף נד ע"א), שתשרי הוא דרך התשובה בדרך 'שמאל דוחה', כי בתשרי הוא על ידי ויודי ותענית, ובפסח הוא בדרך 'ימין מקרבת' הפשוטה לקבל שבים, ובשבועות הוא יציאה מן הרע בזכותו של משה, שהוא גילוי הרחמים על ידי משה שהביא לנו את התורה [כי בשבועות הוא גילוי של הטובה הגדולה ביותר שנשפעה לעם ישראל על ידי משה רבנו, שהוא קבלת התורה, ששם הוא תכלית השליחות של משה, שמגלה לכל אחד ואחד את התורה כפי מדרגתו, וכאשר נעשה שלימות גילוי התורה לכל ישראל, הוא תכלית הגילוי של משה, שבוה מתגלה בכל אחד ואחד נקודת משה שבו, ומתגלה שמשוה נכלל מכל נקודות הללו בשישראל].

ושורש המדרגה של ניסן הוא למעלה מכל המועדים, כי בניסן הוא הלידה של ישראל והכל כלול בו. כי בניסן חל פסח שהוא ראש השנה לרגלים כמובא במסכת ר"ה (דף ד ע"א), וכמו שאומרים בסוף ההגדה 'בראש כל מועדות נשאת פסח', וכל הרגלים נרמזים בו בא"ת ב"ש כמובא בטור ובשולחן ערוך (סימן תכח סעיף א), ולכן ב'פסח מצרים' נמשכו קדושת כל השלושה רגלים פסח שבועות וימי תשרי בבת אחת, שכולם הם זכר ליציאת מצרים.

ולכן בניסן דוקא יכול האדם להביא את מדרגת גופו להיות קודש. כי הנה בכל אדם נשמתו היא קודש, וכל מה שיש בו מן הזוהמה ויצר הרע, הוא בגופו, נמצא ש'נשמתו' היא קודש ו'גופו' מעורב טוב ורע, וצריך שיבוא כל אדם למדרגה שגופו קודש ונשמתו קודש קדשים כמו שאמר הרע"א מהימנא בזוהר כי תצא (בדף רפב ע"ב).

שורש הרע הוא בדיני דינים ומידת הגאות

והנה הדבר המפריד את האדם מלבוא למדרגה זו אינו אלא הגאות, שהוא חמץ ושאר הנגבה למעלה כמובא שם בזוהר. כי זהו כלל, שכל טומאה היוצאת ומתגלה בקליפות, שורשו ומקורו הוא בדיני דינים בצד הקדושה, ומקום הדיני דינים הוא מקום תוקף הנסיון, וזה משום שהוא תכלית הבריאה, ובזה תלוי הכל. שכן אברהם על ידי הנסיונות נעשה אב לעם ישראל וראש לכל המאמינים, וכן כל בירור ישראל במדבר נעשה על ידי הנסיונות, וזה מפני שהמדבר הוא מקום הדיני דינים, ולכן נאמר (דברים ה, טו) "המוליך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב", שאוהזים משם הקליפות והמזיקים ביותר כהנחש ועקרב כמובא בזוהר תצוה (בדף קפד ע"א), שמכח גדול מעלת אותו הדור היו יכולים לילך במקום הדיני דינים ולבטל ולהכניע הקליפות במדבר זה, שהיה תקיף מכל המדברות והיה חלקו של הס"מ, שבוה שהיו הולכים במדבר היו כותתין את ראשו ומשברים את תוקף כוחו, ונעשה תיקון גדול בכל העולמות. [והנה בלא חטא העגל היה מאיר האור הגנוז על פניהם והיו מבטלים לכל הקליפות ומתקנים לכל המדבר כהרף עין, ונכנסים ובאים לארץ ישראל והיה העולם נתקן ומשה רבנו בונה לבית המקדש שלא היה נחרב לעולם, אמנם לאחר שבירת הלוחות נזדקקו לילך במדבר ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת, והיו להם נסיונות גדולים בכל דרכי האמונה והקשר וההשגה בו יתברך, וכל זה מפני שהיו הולכים במדבר, מקום בו שורים דיני דינים, והיו להם נסיונות גדולים].

וכך הוא הדבר גם ביציאת הקליפות אל הגילוי, ששורשם הוא במקום דיני דינים. ודרך משל, מידת הגאווה היא דיני דינים, מפני שכל המידות יכול האדם להכירם ולידע מחסרונם וליילך בדרך תשובה ולתקנם, אמנם מידת הגאווה ברובה היא נעלמת מהאדם, כי היא גאות טמונה בליבו ומעורבת בדמיו העכורים, ולכן נקראת דיני דינים, כי מידה רעה היא 'דין', ו'דיני דינים' הוא שנסתר ממנו ה'דין' ואינו יכול לתקנו.

ביטול הדיני דינים על ידי י"ג מכילין דרחמי ויום הכיפורים

והנה ביטול הדיני דינים הוא על ידי התעוררות י"ג מכילין דרחמי, כי הם השורש לדיני דינים כמובא בפירוש הגר"א לספרא דצניעותא (פ"א, ד"ה זנבא ברישא), וביום הכיפורים הוא תוקף הארת י"ג מכילין דרחמי, ועל כן מתבטלים בו הדיני דינים, שהם שורש מידת הגאות. כי מראש השנה ועד עשרת ימי תשובה הוא תשובה על המידות המגולות הצריכות תיקון, אמנם ביום כיפור הוא הוצאת כל הרע והגאות שנשתרש בלב על ידי החטא והריחוק.

והנה משמעות הוידי הוא שמוציא ומפליט את הגאות הטמונה בו, והוא כנגד הקרבן, אלא ש'אל' הוא דין ו'אלהים' הוא דיני דינים, וכתוב 'זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה', ואמרו בזוהר משפטים (בדף קה ע"א) שהדרך לעשות תשובה על הדיני דינים הוא רק בדרך לב נשבר, וזה מה שאמר הרע"א מהימנא בזוהר נשא (בדף קכב ע"א) שמיום שחרב בית המקדש לא נשאר לנו אלא ויודי דברים בלבד, כי הקרבן הוא לה', היינו שם הוי"ה, וביודי והסמיכה ממתק גם את הדיני דינים שהוא כנגד שם 'אלהים'. והמשמעות בזה, שעל ידי הקרבן היה הדין מתמתק ונמשך לאדם כפרה, אמנם בכדי שישב את ליבו בכתחילה, לנקותו ולזכרו מן הגאות שנכנסה בו על ידי החטא, ולהסיר את העוביות והזוהמה מגופו, אינו אלא על ידי הכוונה והרצון של האדם בקרבן, שהוא בסמיכה וביודי.

כי על ידי החטא נכנס באדם גאות וריחוק מן הרחמים, וזהו דיני דינים, כי נסתר מהאדם מה שנתרחק, ואינו יודע ממצבו וריחוקו, וכל הקושיות שיש לאדם על השי"ת הוא מפני הסתרה זו, והוא כנגד הסתרה משם 'אלהים'. כי אמר דוד המלך 'לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה', ואמרו בזוהר משפטים (שם) דמשמע שיש לב אחר שהוא בזוי, ואמרו שם שהוא 'לב גאה' 'לב גס רוח', היינו שמחמת החטא נכנס באדם גאות הנסתרת ממנו, וכנגד זה אינו רואה את אור ה' ב"ה וכבודו המאיר בו במקומו, וכמ"ש (שמואל א' ב, ל) 'ובזוי יקלו'.

לכן אמרו בזוהר חדש בראשית (בדף י ע"א) שהמקריב קרבן לשם אלהים חייב מיתה, וכמ"ש (שמות כב, טו) 'זוהב לא אלהים יחרם בלתי לה' לבדו', שאין להקריב קרבן אלא לשם הוי"ה לבדו, וכמ"ש (ויקרא א, ב) 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה'', וכן הוא בכל הקרבנות. וזהו שאמר דוד (תהלים נא, יח) 'כי לא תחפוץ זבח ואתנה, עולה לא תרצה', כי לפיכך לה' ב"ה ולהסיר ההסתרה מהגאות כנגד שם 'אלהים', לא יתרצה ה' ב"ה בקרבן, אלא 'זבחי אלהים רוח נשברה, לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה' (תהלים נא, טו), שזה הדבר שבכוחו לבטל ההסתרה הזו.

כשהלב בדיני דינים אין האדם יכול להחזיק מעמד במוחין דקטנות

והמשמעות בזה, שזמן ההסתרה הוא כנגד שם אלהים, ובכל זמן שיש לאדם מוחין דקטנות, נמשך לו הארה ומוחין משם 'אלהים' (שער הכוונות דרושי הפסח א), כלומר שעל אף שהוא בהסתרה ומוחין דקטנות, דבוק האדם בהשי"ת בתוך ההסתרה, ואינו בא חלילה לידי פגם אמונה או חטא מחמת שהוא בקטנות, ואדרבה, ככל שיש לאדם קטנות והסתרה, נדבק על ידי זה יותר ויותר במידת השפלות והתפילה והתחנן מלפני השי"ת שיזכה לראות מאור פניו יתברך.

אמנם כאשר יש באדם גאות הוא פגם באותיות י"ה העולין כמנין 'גאווה' (שער רוח"ק, דף יב ע"א), ובזה מסתלקים אותיות י"ה משם 'אלהים', ונשאר אל"ם (זהו פנחס דף רכב ע"ב), היינו שכאשר הוא בקטנות, כדרך העולם שהולך לעולם תמיד מקטנות לגדלות, אינו פותח את פיו לדבר לפני השי"ת, ועולים בו קושיות על השי"ת - ואין לו פה להשיב ולבטלם, ומזה נחלש עד שמשתלשל מכך פגם אמונה שהוא כנגד עבודה זרה, והוא פגם במידת מלכות, ומזה נפתח פתח לחטאת רובץ להנות להחיצונים גם מאור מידת היסוד. כי כאשר אין לאדם דרך במוחין דקטנות, בא חלילה לידי פגם אמונה, וממנו לפגם במילה.

על ידי התענית והוידי מגלה את הגאות בכדי שיוכל לעשות על זה תשובה

והדרך שנתקן כל זה ביום הכיפורים הוא על ידי החמשה עינויים, שהם כקרבן, היינו מה שממעט חלבו ודמו וכל שאר העינויים, והוידיים הם כנגד הלב נשבר, שעל ידי זה סרה ההסתרה מן האדם, ומכיר הוא את עצמו ואת מידותיו באופן שיכול להתודות, וכמו שאמרו במסכת סנהדרין (בדף מג ע"ב) 'זוהב יצרו ומתודה עליו', כי על ידי הוידי מפליט את הדמים העכורים בליבו, שלכן מכים על הלב, ובזה מפריד את הגאווה הטמונה והנעלמת ממנו ומוציאה אל הגילוי, באופן שיכול לעשות על כך תשובה.

שורש יוה"כ הוא ב'י בניסן ובתשובה בדרך של פסח נעשה לו לב חדש

וכמובא לעיל, שורש וראשית כל הרגלים והמועדים הם בחודש ניסן, והשורש ליום הכיפורים הוא בעשירי לחודש ניסן שחל בשבת כמובא במסכת שבת (בדף פז ע"ב), שבו ציוונו הקב"ה להפריש את קרבן הפסח, ומיום זה החל ביטול בכורי מצרים ותוקף גאוותם, וכמובא כל זה בזוהר פרשת בא (בדף ט ע"ב), שהם הד' ימים מהפרשת הקרבן עד ליל שמיורים, שבהם שומרים את הלב מן הגאות על ידי העסק התדיר במצוות, עד שלאחר כל ההכנות לליל פסח נעשה 'הלילה הזה לה', וכמו שאמרו בזוהר בראשית (בהשמטות, דף רס ע"א) שבתחילה הוא כנגד השמירה מן החימוץ והגאות מיום העשירי לחודש עד ליל פסח, שהוא כנגד שם אלהים, שבהם מסירים כל החמץ והגאות, ולאחר שנתקן כל ענין הדין וסרה ההסתרה דשם אלהים, נאמר 'הלילה הזה לה', שנתגלה המהות של ישראל ונתחברו בדבקות לאור הרחמים המאיר בליל פסח.

והמשמעות בזה, שתחילת ההארה של פסח היא כנגד יום הכיפורים, שהוא הפרשת האדם מן העולם לתשובה ותפילה, ומצוות היום הם בבחינת 'דין', שהוא לא תעשה (שהם ה' עינויים), והמבטלו ענוש בכרת, והנה כנגד זה נצטוו ישראל בניסן תחילה על הפסח ועל המילה, והם כנגד ה'דיני דינים' וכמובא בזוהר (ס), כי לא זו בלבד שהם ב'לא תעשה', אלא שהם בכרת ב'שב ואל תעשה'. ולכך בפסח יכול האדם לצאת מכל תוקף הדין וההסתרה, מה שאינו יכול לצאת בכיפור, כי פסח הוא השורש לכיפור.

כי כל האמור הוא בדרך של תשרי, שהיא תשובה בדרך של 'שמאל דוחה', אבל פסח הוא ענין אחר, כי הוא 'דרועא ימינא הפשוטה לקבל שבים', שהשי"ת עושה והופך סדרי העולמות וממציא את הכל מחדש בכדי להושיע לכל אחד, ועל זה נאמר בתהלים (נא, יב) "לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי", שיום הכיפורים הוא טהרת הלב במקום ה'דיני דינים' כמ"ש (ויקרא טז, ל) "לפני ה' תטהרו", אבל בפסח הוא גאולה, וכל גאולה היא כחידוש מעשה בראשית, שיכול האדם לקבל רוח חדשה ולב חדש ממש, ולהוציא את כל מהותו מן הרע לגמרי, וגם אם ישאר בו רע, הוא רע שהתחדש גם כן (כי בני ישראל לא היה בידם זכות לצאת ממצרים, אלא שחידש הקב"ה את כל הבריאה כמעשה בראשית).

מכח הארת פסח נעשה גוף ישראל קודש ונשמתו קדש קדשים

והמשמעות בזה, שמחמת שפסח הוא השורש לכל המועדים כולם, יכול האדם ליקח בפסח את כל המדרגות אליו למקומו, שיאירו בו כל הימים. אלא שהתחלה הוא כנגד יום כיפור, וזהו שנאמר (שמות יב, ג) "בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות", ויקחו להם איש היינו שיקחו את השי"ת בעצמו הנקרא 'איש' כמו שדרשו במסכת סוטה (דף מב ע"ב) שאין איש אלא הקב"ה, שנאמר (שמות טו, ג) "ה' איש מלחמה", היינו שעל ידי המצוה הזו שהוא מצוה ראשונה שנצטוו בה יזכו להיות צוותא לשכינתו יתברך (כמו שביאר כל זה האוה"ח ס), ועל זה נצטוו 'משכו וקחו לכם' (שמות יב, כא), היינו שתקחו מהפסח את האמונה והדבקות בו יתברך ותמשיכוהו לכל השנה. וכך מעשור לחודש עד שבועות נעשה גופם של עם ישראל 'קודש' ונשמתם 'קודש קדשים', כי היה פנימיות גופם עולה במקום כסא הכבוד, שהיו רואים מראות אלהים, ונשמתם הייתה נכללת בשרשה בקדש הקדשים.

לבוא מטומאה לטהרה הוא על ידי היציאה מע"ז וזימת מצרים

והנה הדבר שעל ידו נעשה גופו קודש ונשמתו קודש קדשים כמובא בזוהר, הוא על ידי שיפריד את עצמו מב' הטומאות של מצרים, שהם עבודה זרה וזימת מצרים. והם ב' דרגות, כנגד מידות יסוד ומלכות, כי העבודה זרה היא פגם במידת המלכות והיא השורש לקלקול מידת היסוד, וכמו שאמרו במסכת סנהדרין (דף סג ע"ב) שלא עבדו עבודה זרה אלא להתיר להם העריות, וכן חטא בנות מִדְיָן בשיטים היה כן כמובא שם (בדף קו ע"א).

וכן הוא בכל אדם, שהגאות הוא השורש לזה שנעשה פגם ביסוד. כי יניקה לכל רע וכל חטא הוא מה'דיני דינים', ומכח שם אלהים אחרים ועבודה זרה, שהיא שורש הגאות, ורק מזה נעשה כביכול דרך שיוכלו החיצונים לינק גם איהו הארה מן היסוד. היינו שעיקר הפגם הוא בגאות, שהוא פגם ממש, אמנם ביסוד אינו אלא הנאה לחיצונים מהאור היוצא ממנו (אלא שבגאות הוא פגם בכבוד הנסתר של ה' ב"ה, ובפגם היסוד מרבה הקליפות ביותר, והוא פגם בכבוד המגולה). ולכן היו צריכים להפריש את ישראל מב' אלו הקליפות, שהיו חלק ממהותם ומעורבים בהם במידותיהם במחשבתם ובדמם של ישראל.

משמעות של גלות וגאולה היא הסתרת או גילוי התפילה לנבראים

והדרך שנתקנים אלו ב' המידות, יסוד ומלכות, הוא על ידי התפילה. כי באמת כל ענין גלות מצרים הוא גלות הדיבור והתפילה, וזה עיקר המשמעות של 'מצרים', שהייתה מדרגת התפילה בגלות, וזה 'מצרים' שהם מיצרי הגרון, כי עלתה טומאת מצרים (שיניקתה מהקצה והסוף) עד הגרון (שער הכוונות דרושי הפסח

א), ועל כן לא יכלו בני ישראל להתפלל, כי לא היה להם את גילוי דרך התפילה, שהיא הקשר והדבקות של הנברא לבורא ב"ה.

והמשמעות של גאולה, היא פדיית מדרגת התפילה מן הגלות, שכאשר בטלה טומאת מצרים, באו ישראל למדרגה שיכולים תמיד לפתוח את הפה כדיבורי תפילה שבח והלל לבורא ב"ה. וזהו עיקר המשמעות של הגאולה, שתהיה התפילה במדרגה מגולת לכל הנבראים, וכמ"ש (ישעיה נז, ז) "כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים". וזו עיקר המדרגה שעל ידה באו ישראל להסיר מהם טומאת מצרים ולנתק עצמם מן הרע לגמרי, שקבלו דרך אמיתית בתפילה.

על ידי התפילה נפרדים הרמים הרעים שבליבו ונעשים למגולים

כי גלות היא התגברות העבודה זרה, שהיא שורש הגאות כאמור, ועל ידי התפילה יכול האדם לבטל את הגאות. והדרך שיצא את הגאות הטמון בליבו וישוב על זה בתשובה, הוא על ידי הנאמר 'זבחי אלהים רוח נשברה, לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה', שזו תפילה היוצאת מן הלב. כי כאשר מוציא האדם את הדיבורים בליבו, עולים ונפרדים כל הדמים הרעים, שהם שורש הגאות, ולכן לאחר שזוכה אדם לתפילה בדבקות בשיעור שיכול להפריד את הדמים, בא לאדם שמחה וישוב הדעת, ואינו מתפעל ופוחד מן הרע, וזה מפני שעל אף שידוע ומכיר במידותיו הרעות, אינו פוחד ואינו מתפעל מהם, כי יודע שאינם מהותו כלל, ויצרו הוא ככהמה וזבח הנפרד ממנו, ואין לו מעתה אלא להתוודות עליו, כמו שאמרו 'זוכב יצרו ומתוודה עליו'.

כי כל הבלבול והצער של האדם בא מריחוקו מדרך בתפילה, אולם כאשר יש לאדם דרך בתפילה, מפריש ומפריד את דמיו הרעים בכל יום, ואינו מתפעל מהם, אלא הולך ומתקנם בכל יום ויום. וזהו ענין הקרבן, שעיקר הכוונה בזה הוא להפריד את הרע מאיתנו תחילה, ולידע שאינו חלק מאיתנו, וכך אינו במדרגת 'דיני דינים' אלא 'דין', וסומך ומתוודה עליו, ויש לו את היכולת לתקנו.

קורבן פסח הוא כנגד גילוי תפילה המפרידה את הרע מן האדם

ולכן היו תחילה מפרישים את קרבן התמיד, ולמדו זאת מהפסח שמקחו מבעשור, כמובא במסכת מנחות (דף מט ע"ב). כי קרבן פסח נקרא זבח, וכמ"ש (שמות יב, טז) "זבח פסח הוא לה", כי עיקר המשמעות של 'זבח' הוא שיצא מן הלב, ובציווי הראשון של הקרבנות קרא לזה השי"ת 'פסח', שהוא כמ"ש ברכנו האר"י (שער הכוונות דרושי הפסח ג) פה-סח, שעיקר הזבח הוא על שם הפה, כי על ידו ניתן להכיר בין הדמים הטובים לדמים הרעים, בין בתי המצרים שהרע אצלם הוא מהותם, ובין ישראל שהרע אינו מהותם, וכמ"ש (שמות יב, טז) "אשר פסח על בתי בני ישראל". ולכן ציוונו הקב"ה להפריש את הקרבן ד' ימים קודם הפסח, ולראות שאין בו מום, היינו שיוצאת התפילה מן הלב ואין בו שקר לפני השי"ת.

ואמרו במדרש (שמו"ר טז, ג), שאמר הקב"ה למשה 'חייך, אין ישראל יוצאים מכאן עד שישחטו את אלהי מצרים לעיניהם', ומשמעות הדברים, שבגאוותם היו המצריים כעבודה זרה עצמה, ולכן נידונו לכליון במכת בכורות, שהם גאות ומשפחה ומשפחה, אבל הגאות של ישראל שהם כנגד בכורי ישראל, הוא דין קדוש, כי יש להם את היכולת לבררו ולהעלותו מ'דיני דינים' ל'דין', וזוה מתבטלות כל הקליפות, ואותו ה'דין' עולה ונכלל בקדושה, שהוא מצוות קידוש הבכורות כמ"ש (שמות יג, ב) "קדש לי כל בכור", כי בזה הפריד הקב"ה בין הדין הטמא לדין הטהור, בין הדם הטמא לדם טהור. (והשורש לגאות, שהוא ענין הבכורה, הוא מפני שתכלית ומטרת הנבראים היא להשיב את הכבוד להשי"ת ויקויים 'ה' מלך גאות לבש' (תהלים צג, א), ולזה צריך לתקן הדבר בשורשו, שהוא מקום החלל הפנוי, שהוא כנגד רחם האם, שנעשה חלל פנוי ע"י הבכור, ולכן מביאים הבכור ופודים לו אצל הכהן, שהוא כנגד הקו, שהוא אור החסד, וכנגד בית המקדש).

וכל זה הוא כנגד המילה וכנגד הפסח, וכמ"ש (יחזקאל טז, י) "ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמייך, ואומר לך בדמייך חיי, ואומר לך בדמייך חיי", ואמרו בשמות רבה (י, ג) "בדם הפסח ובדם המילה". 'בדמייך חיי' הוא כנגד דם מצרים שהיה מצד המוות, וכפי שהלכה גאות המצרים לכליון ומיתה במכת דם, כנרמז בכתוב (שמות ז, כא) "והדגה אשר ביאור מתה", 'דגה' (עם האותיות) עולה כמנין 'גאוה', אבל ישראל שקיימו בדמם מצוותו יתברך, הלכו בזה לצד החיים, וכמ"ש 'בדמייך חיי', שדוקא על ידי הנסיון והבירור בדבר זה עולים הם לצד החיים, כי מגלים את הגאות והדין מההעלם אל הגילוי, וזוכחים ומוסרים אותו ביד השי"ת.

דם הפסח ודם המילה הם כנגד לבושי לתפילה

ואלו הכ' דמים הוציאו את ישראל מטומאת מצרים, דם הפסח כנגד ביטול עבודה זרה, ודם המילה כנגד ביטול זימת מצרים. דם הפסח, כי בזה היה

תפילה שהיא כאש הוא שאינה מתקררת על ידי חכמת האדם

ולכן התפילה העבודה שלב כמובא במסכת תענית (דף ב ע"א), וכאשר היא מתוך רוח נשברה וענוה היא כזבחים וקרבות כמו שכתב רבינו יונה (ברכות דף ג ע"ב מדי הרי"ף), וזוהי דרך התפילה, שתוציא את הגאות מהעולם באופן שיוכל לעשות על כך תשובה, וזה אינו אלא על ידי דיבורי התפילה היוצאים מהחמימות והאש שלב. והנה ככל שיהיה הדיבור מן הלב בלא שיתקרב, כך יוציא יותר את הדמים העכורים ויבררם. והדבר המקרר לדבורי התפילה הוא החכמה של האדם ומחשבותיו, כי בתפילה החכמה אינה צריכה לשמש אלא להשגת מידת התמימות והאמונה ברחמי השי"ת, ובתלות שלו ברחמי השי"ת.

נמצא שצריך האדם להנצל מן האש והחום ומן הקור שהוא כנגד השלג והקרח. החום הוא אש הגאות, אשר ממנה יוצא כל דבר הנחשב לפגם, וכמו שאמרו במסכת סוטה (דף ד ע"ב) שכל המתגאה כאילו בא על העריות כולם, כי בגאות ננעץ קנה אשר עליו נעשה שורש פורב ראש ולענה היכול להביא את האדם חלילה לחטא אם אינו חוזר ומתקן לזה, וכמו שאמרו בבבא שבת (כב, ו) שתחילה נדמה יצר הרע כאורח ואח"כ נעשה כבעל הבית, היינו שבתחילה בא במחשבת גאות כאורח.

אבל כאשר יש לאדם דרך בתפילה, הולך בטח בכל ימי חייו, כי אינו ירא מן האש דיצר הרע, ואינו ירא מן הקור, שהיא חכמתו שיוכלה לקרר את דיבורי התפילה, וכמ"ש בישעיהו (מג, ב) "כי תעבור במים איתך אני... כי תלך כמו אש לא תכוה", 'אש' היא האש זרה, ו'מים' הם חכמתו המקררת ומרחיקתו מן התפילה.

כי יש לו דרך ליקח את החום שיש בליבו ואת הקור היוצא מחכמתו, ולעשות מהם לבושים אל התפילה, וכמ"ש (משלי לא, כא) "לא תירא לביתה משלג, כי כל ביתה לבוש שנים", 'לא תירא משלג' הוא הדין מצד הקור כמובא בזוהר ויחי (בדף רלח ע"ב), היינו שאינו ירא מן החכמה, כי אינה מרחיקתו ומקררת את תפילתו, 'לבוש שנים', היינו שיש לו דרך בתפילה, וכמו שאמר הרעיא מהימנא בזוהר אמור (בדף ק ע"א) "זירח את ריח בגדיו" דא לבושא דצלותא.

וזהו 'לבוש שנים', שאמרו בזוהר ויחי (שם) אל תקרי 'שנים' אלא 'שניים', שהם המצוות שנעשה בניהם יחוד כציצית ותפילין, מזוהר ונר חנוכה. וכן הם פסח ומילה, שהם ב' לבושים, שהם כנגד דם זבח הפסח וכנגד דם המילה. כי אמרו שם שלבוש שנים הוא מ'סיטרא דדינא קשיא', שהוא לבוש דין להפרע מכל הקליפות, כי דם המילה ודם הפסח הם לבושי התפילה, שבהם ילחום משיח ויבטל כל הרע מן העולם, והמשמעות בזה שהגאולה אינה אלא מכח המסירות נפש שמסרו ישראל את נפשם בכל דור ודור, ומכח זה יהיה לבוש התפילה של משיח צבוע באדום, שהוא דם המסירות נפש של ישראל בכל הדורות על הקדושה ועל האמונה, וכמ"ש בישעיהו (מג, ב) "מדוע אדום ללבבושך", וכמ"ש (שם לה, ו) "חרב לה' מלאה דם", וחרב היא התפילה, כמ"ש (בראשית מה, כב) "בחרבי ובקשתי", ותרגומו 'בצלותי ובבעותי'.

כי כל ביטול הרע ורוממות קרן הקדושה יהיה על ידי התפילה, ועל ידה הולך הטלה דסטרא אחרא לכליון ואבדון, כמ"ש בזוהר בראשית (בדף מז ע"א) שהרג השי"ת לאותו הטלה שהוא מזל המצרים, אבל בקדושה הוא דין קדוש, וכמ"ש (תהלים מד, כג) "עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה", שהמדרגה של צאן הוא המסירות נפש.

הגאולה תהיה מכח לבושי התפילה שהם המסירות נפש של ישראל בכל הדורות

וזאת יש לידע, שהגאולה אינה לדור הזה כמו שניתן לחשוב, אלא הגאולה היא לכל הדורות ורבות קדושי ישראל אשר מסרו נפשם למען גילוי זה שיגאלנו השי"ת. כי המשמעות של גלות היא שהתפילה אינה בגילוי, ואין העולם יכולים להתפלל, כי יכולים הם להוציא הדיבור מן ה'פה', אך יש ריחוק של הפה מן ה'לב', וכמ"ש (ישעיה כט, יג) "בפיו ובשפתיו כבדוני וליבו רחק ממני", וזה מפני שהדיבור עצור בגרון, היינו שעד שיוצא מן הפה, מתבטל חמימות הלב השורה על הדיבורים, מחמת טומאת מצרים שהם מצרי הגרון כאמור.

אבל בפסח נתבטל כל זה על ידי הפה-סח, כי קודם שנתקן הגאולה היה אל"ם, אמנם לאחר שנתקן הגאות נתקן בזה י"ה (ה' כנגד הפסח, י' כנגד המילה), ונשלם שם 'אלהים', שהמשמעות בזה, שאף שישוב האדם לקטנות וגדלות כדרך העולם, וכפי שחזרו ישראל לקטנות לאחר קריעת ים סוף עד מתן תורה, יהיה האדם דבוק בה' ויתקן מידותיו, עד שיזכה לכל גילוי התורה בשבועות, ולגילוי של ממלכת כהנים וגוי קדוש.

זה כנגד זה, כי בצד הטמא היה זה אלהותם של המצרים שהיו עובדים למזל טלה כמובא בזוהר בראשית (בהשמוטות, דף רס ע"א). וְהָרְגוּ הַקֶּבֶה, היינו שביטול כל אחיזתם להמשיך איזה שפע מהעליונים, וכנגד זה נכלל הוא בקדושה, שהוא ביטול הגאות מהלב, ומסירות נפש אחרי השי"ת, שהוא כהליכת הצאן אחרי הרועה, וכמ"ש (יחזקאל לד, לא) "ואתן צאני צאן מרעיתי". וכן בדם המילה הסירו את ערלת מצרים וטומאתה מגופם.

ובזה זכו ללבושים, ובאו לידי התפילה, כי בכדי שיוכל האדם להתפלל צריך הוא ללבושים. כי הנה התפילה היא דיבור האדם לפני הבורא ב"ה, ודיבורים אלו באים לפניו יתברך ממש, ועיקר התפילה הבאה לפני ה' היא הגיון הלב, כמ"ש (תהלים יט, טו) "והגיון ליבי לפניך", אמנם בכדי שיבוא לב האדם לפניו יתברך, צריך הוא ללבושים, ולבושי הגיון הלב הם ב' לבושים, שהם דיבורי הפה, והמחשבה באמונה ברחמי השי"ת.

פסח הוא לבוש המחשבה ברחמי השי"ת ומילה הוא לבוש הריבור

והם כנגד פסח ומילה, 'פסח' הוא כנגד האמונה ברחמי השי"ת וגילוי האהבה שיוכל לעשות כל דבר בעולם למען בניו - 'בני כבורי ישראל', כמו שגילה לנו אהבתו כאשר פסח על בתי ישראל. וזהו שהזהיר ואמר 'זובח לאלהים יחרם', כי אין לאדם לחשב כלל בצד הדין, כי כל אשר אינו מתוקן בתכלית מן הגאות, אין לו להרהר בדינים, אלא לחשב ברחמי השי"ת, וכל התבוננות בצד הדין צריך שיבוא ברוח נמוכה ושפלה ולב נשבר, כמ"ש 'זבחי אלהים רוח נשברה', היינו שידע שאין בו דעת וחכמה כלל להבין ולידע לפני מי הוא עומד, ומבטל עצמו בהכנעה גדולה לפני השי"ת. ולכן בכדי שיהיה לאדם לבוש לתפילתו שתוכל לעלות לפני השי"ת, צריך שכל מחשבתו תהיה ברחמי הבורא ב"ה.

ודם המילה הוא כנגד דיבורי התפילה אשר הם לבוש להגיון הלב, כי מצריים נמשכים מ'חם', שהוא חמימות ואש זרה דערוות מצרים, וביטולו על ידי שנוטלים חמימות הלב אל דיבורי התפילה, ובוה נעשה תיקון למידת היסוד, וכמו שאמר רשב"י בתיקון"ו (הקדמה, דף י ע"ב) ש'בראשית' נוטריקון ברית-אש, שתיקון המילה והברית הוא על ידי אש הדיבור, וכמ"ש (תהלים לט, ד) "חם ליבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני", היינו שכאשר יש בו חמימות היצר, יקח האש לדיבורי התפילה, וכנרמז בתבית 'מילה' העולה כמנין 'פה'.

הוצאת הגאות מן הלב הוא תכלית תיקון הברית

ובזה נתקנים מידות יסוד ומלכות, כי בכדי שיתגלה הגאות הטמונה ויוכל לעשות על זה תשובה, צריך שתחילה יוציא ויפליט את דמיו העכורים מהעולם אל הגילוי, כאמור, וזהו תחילת תיקון מידת היסוד, והדרך שיוציאם מליבו הוא על ידי דרך תפילה היוצאת מן הלב, שהיא כזבח המכבד לה' יתברך, וכנגד שם אלהים, כמ"ש (תהלים ג, כג) "זבח תודה יכבדני, ושם דרך אראנו בישע אלהים", כי בגאות לקח מכבודו יתברך, שהוא הלבוש, כמ"ש 'ה' מלך גאות לבש', כי אין גילוי למלכות בלא הכבוד, ותפילה שהיא מן הלב נחשבת ל'זבח', שפירושו הקרבה, והקרבה הוא ליקח חלק ממהותו שהיה נעלם ממנו, שהוא מקום ה'דיני דינים' וכנגד מדרגת בהמה, ובתחילה ה'חשיבו' האדם לחלק ממהותו, אבל כאשר הולך ומפרידו מעליו ומוציאו מהעולם אל הגילוי, יותר אינו במדרגה של 'דיני דינים', אלא כ'דין'.

ומאחר שהולך וכוללו בצד הקדושה, הוא כאש קודש שהולך ומעליהו למדרגה גדולה, ובוה כל חום יצר הרע, שהוא אש זרה אשר היה מיצר לאדם למושכו לצד הרע, הולך ומתבטל, כי נפרדים כל פועלי אוון, שהם הקליפות הנולדות ומקבלות חיות ממידת הגאווה. וזהו תיקון מידת היסוד, כי כל המידות הם כנגד היסוד, וכל גילוי קילקולם או תיקונם הוא על ידי היסוד (ולכן קודם התיקון נחשב היסוד לדיני דינים, אמנם לאחר התיקון הוא כולו חסדים, היינו שמגלה את המידות וכל הטוב הנסתר שבאדם).

וכל עת אשר זוכה האדם ומוציא מפנימיות ליבו את הגאות הטמונה, ומגלה אותה באופן שיוכל לעשות עליה תשובה, הוא נקרא זבח. וזהו שאמרו 'זובח את יצרו ומתוודה עליו', היינו שתחילה מוציא את יצרו מהעולם אל הגילוי, ולאחר מכן הולך ומתוודה עליו ועושה עליו תשובה, כי בוש ונכלם מגילוי זה שנודע לו מן הגאווה שהייתה טמונה בליבו.